

Sygn. akt III AUa 1949/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SSA Aleksandra Urban (spr.) SSO del. Alicja Romanowska
Protokolant:	stażysta Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2015 r. w Gdańsku

sprawy J. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji J. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 sierpnia 2014 r., sygn. akt VI U 470/14

1. zmienia zaskarżony wyrok i przyznaje ubezpieczonemu J. G. prawo do emerytury od dnia 2 lutego 2014 roku;
2. nie stwierdza odpowiedzialności pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;
3. zasądza od pozwanego na rzecz ubezpieczonego kwotę 210 (dwieście dziesięć 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

Sygn. akt III AUa 1949/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił J. G. prawa do emerytury

Odwołanie od powyższej decyzji wywiódł ubezpieczony, domagając się jej zmiany i przyznania mu prawa do żądanego świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 27 sierpnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Analizując trafność decyzji pozwanego, Sąd przeprowadził postępowanie dowodowe, w ramach którego dopuścił dowód z dokumentów zgromadzonych w aktach, nadesłanej dokumentacji pracowniczej oraz zeznań świadków: T. L., J. P., T. S. i R. W. i wyjaśnień ubezpieczonego.

Na skutek przeprowadzonego postępowania Sąd ustalił, że w okresie od 26 lipca 1974 r. do 31 stycznia 1981 r. ubezpieczony był zatrudniony w Zakładach (...), Sklejek i Zapalek w K. Oddział w B. na cały etat, w tym od 1 kwietnia 1977 r. aż do końca zatrudnienia pracował stale przy remontach kotłów energetycznych parowych i wodnych, jako ślusarz remontowo - montażowy. W okresie zatrudnienia ubezpieczony nie korzystał z urlopów bezpłatnych, ani dłuższych zwolnień lekarskich. Z uwagi na pracę w warunkach szkodliwych ubezpieczony otrzymywał zupy regeneracyjne i mleko.

Następnie w okresie od 2 lutego 1981 r. do 30 listopada 1983 r. ubezpieczony pracował w pełnym wymiarze czasu pracy w Gminnej Spółdzielni (...) w S., gdzie również stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jako kotlarz, wykonywał prace remontowe kotłów parowych i wodnych. Z uwagi na szkodliwe warunki pracy ubezpieczonemu wypłacano dodatek za pracę w warunkach szkodliwych i wydawano posiłki regeneracyjne oraz mleko. Ubezpieczony nie korzystał z urlopów bezpłatnych, nie miał również dłuższych przerw w pracy spowodowanych chorobą.

W okresie od 1 grudnia 1983 r. do 5 kwietnia 1992 r. ubezpieczony pracował w pełnym wymiarze czasu pracy w Spółdzielni Pracy (...) w B.. Ubezpieczony wykonywał stale taką samą pracę, jak w wymienionych wyżej zakładach. Ubezpieczony był członkiem spółdzielni, w której pracował na podstawie spółdzielczej umowy o pracę.

Poczynione, w wyniku przeprowadzonego postępowania dowodowego ustalenia, doprowadziły Sąd do konkluzji, że we wskazanych wyżej okresach ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w warunkach szczególnych określonych w wykazie A dziale XIV, poz. 2 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które uprawnia do przejścia do emerytury w wieku niższym niż ogólnie przyjęty.

Pomimo tak poczynionych ustaleń, Sąd, na mocy art. 477¹⁴§1 k.p.c., oddalił odwołanie ubezpieczonego przyjmując, że fakt bycia członkiem Spółdzielni Pracy (...) i świadczenie pracy na podstawie spółdzielczej umowy o pracę (co potwierdza wystawione ubezpieczonemu świadectwo pracy z dnia 3 kwietnia 1992 r. - k. 13 akt ZUS) nie pozwala na zastosowanie wobec

wnioskodawcy przepisów powołanego rozporządzenia. Jak wynika bowiem z treści uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1999 r. (I PKN 677/98) członka spółdzielni może wiązać ze spółdzielnią jedynie spółdzielczy stosunek pracy, tymczasem przytoczone wyżej rozporządzenie dotyczy pracowników, czyli osób pozostających w stosunku pracy wynikającym z art. 22 k.p. Zatrudnienie wynikające ze stosunku członkostwa nie odpowiada warunkom opisanym w przytoczonym artykule, bowiem z jego istoty wynikają prawa i obowiązki niewystępujące w stosunku pracy, a wynikające z prawa spółdzielczego, np. prawo uczestnictwa w walnym zgromadzeniu, prawo do udziału nadwyżce bilansowej (...), bez znaczenia przy tym pozostaje okoliczność, czy członek spółdzielni z uprawnień tych korzysta, czy też nie.

Apelację od wyroku wywiódł wnioskodawca zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia poprzez przyjęcie, że w stanie faktycznym sprawy odwołującego nie występują przesłanki przyznania wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS,
2. naruszenie § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez uznanie, iż

zatrudnienia J. G. w Spółdzielni Pracy (...) N. i Montaż K. od 1 grudnia 1983 r. do 5 kwietnia 1992 r. nie jest pracą w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Mając na uwadze powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy, względnie o jego zmianę i uwzględnienie odwołania oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję według norm przepisanych.

Swoje stanowisko ubezpieczony szczegółowo uzasadnił powołując stosowne argumenty na jego poparcie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku i przyznaniem wnioskodawcy prawa do emerytury, począwszy od 2 lutego 2014 r.

Przystępując do analizy prawidłowości zaskarżonego przez wnioskodawcę orzeczenia Sądu I instancji podkreślić w pierwszej kolejności należy, iż Sąd na skutek przeprowadzonego postępowania dowodowego w sposób jednoznaczny ustalił, że J. G. przez cały sporny okres, tj. od 1 kwietnia 1977 r. do 31 stycznia 1981 r., będąc zatrudnionym w Zakładach (...), sklejek i Zapalek w K. Oddział w B. na stanowisku ślusarza remontowo-montażowego, od 2 lutego 1981 r. do 30 listopada 1983 r., będąc zatrudnionym w Gminnej Spółdzielni (...) w S. na stanowisku kotlarza oraz od 1 grudnia 1983 r. do 5 kwietnia 1992 r. będąc zatrudnionym w Spółdzielni Pracy (...) w B. na stanowisku kotlarza, wykonywał pracę w warunkach szczególnych, o której mowa w dziale A, wykazie XIV, pod poz. 2 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz.43). Przedmiotowe ustalenie Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości podziela i przyjmuje za własne. Jednocześnie Sąd Okręgowy stwierdził, że nie jest możliwym przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury w wieku obniżonym, albowiem jego zatrudnienie w Spółdzielni Pracy (...), której dodatkowo był członkiem, miało charakter spółdzielczej umowy o pracę, co nie pozwala na zastosowanie wobec niego przepisów powołanego rozporządzenia. Takie stanowisko Sądu Okręgowego nie jest prawidłowe.

Zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440) ubezpieczeni urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy jeżeli m.in. w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy o którym mowa w art. 27 ustawy (25 lat dla mężczyzn). Odnosząc się do samego warunku odpowiednio długiego okresu pracy w warunkach szczególnych należy przypomnieć, że zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43) winien on wynosić, co najmniej 15 lat a sama praca musi być wymieniona w wykazie A stanowiącym załącznik do przedmiotowego rozporządzenia. Poza tym praca ta musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 ust. 1). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152). Jednocześnie, z uwagi na sformułowania użyte w art. 32 ust. 1: „ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym (...)”, czy też w rozporządzeniu w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze np. w § 1 ust. 1 „rozporządzenie stosuje

się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia” jasno wynika, że przewidziana swoista ulga w postaci możliwości przejścia na emeryturę w wieku obniżonym w związku z pracą w szczególnych warunkach przysługuje tylko i wyłącznie pracownikom, tj. osobom definiowanym zgodnie z art. 2 kodeksu pracy, jako osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

Sąd Okręgowy dokonując ustaleń faktycznych w sposób prawidłowy - na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym akt osobowych ubezpieczonego - uznał, że wnioskodawca w okresie od 1 grudnia 1983 r. do 5 kwietnia 1992 r. był związany ze Spółdzielnią Pracy (...) w B. spółdzielczą umową o pracę, przy czym podkreślił, że J. G. był jednocześnie członkiem tejże Spółdzielni, co uniemożliwia zaliczenie mu – zgodnie z wnioskiem – wskazanego okresu do stażu tzw. „szczególnego”.

W tym miejscu podkreślić należy - co zaakcentował Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 kwietnia 2012 r. (III AUa 188/12, LEX nr 1163533) - że Spółdzielnie Pracy zatrudniały i zatrudniają pracowników, w oparciu o spółdzielczą umowę o pracę. Obowiązek taki wynika wprost z treści art. 182 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r., nr 188, poz.1848). Zgodnie z brzmieniem § 1 tego przepisu Spółdzielnia i członek spółdzielni mają obowiązek pozostawania ze sobą w stosunku pracy. Poza wyjątkami przewidzianymi w przepisach ustawy odmowa nawiązania stosunku pracy lub pozostawania w takim stosunku stanowi naruszenie istotnych praw i obowiązków wynikających ze stosunku członkostwa. Natomiast zgodnie z § 2 cytowanego przepisu, członek ma prawo do zatrudnienia stosownie do swoich kwalifikacji zawodowych i osobistych oraz aktualnych możliwości gospodarczych spółdzielni. § 3 stanowi natomiast, że stosunek pracy pomiędzy spółdzielnią a jej członkiem nawiązuje się przez spółdzielczą umowę o pracę.

Podkreślić również trzeba, że zgodnie z treścią art. 2 kodeksu pracy, pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. Oznacza to, że pracownikami w znaczeniu kodeksowym są członkowie spółdzielni pracy zatrudnieni w nich na podstawie spółdzielczej umowy o pracę. Prawo spółdzielcze nie nazywa ich wprawdzie pracownikami, jednakże osoby te mają status pracowniczy w rozumieniu kodeksu pracy, zgodnie z postanowieniem powołanego wyżej art. 2 k.p. Jednocześnie - co znamienne - członkowie innych spółdzielni, niż spółdzielnie pracy (m.in. rolniczych spółdzielni produkcyjnych, co podkreślał pozwany w uzasadnieniu apelacji) nie są pracownikami w rozumieniu art. 2, jeśli nie są w nich zatrudnieni na podstawie umów o pracę.

Przekładając zaprezentowane rozważania prawne na grunt analizowanej sprawy wskazać należy, że bezsprzecznie okres zatrudnienia J. G. na stanowisku kotlarza w Spółdzielni Pracy (...) w B. od 1 grudnia 1983 r. do 5 kwietnia 1992 r. w ramach spółdzielczej umowy o pracę, jest okresem tzw. „szczególnym”, o którym mowa w art. 32 ust. 1 w zw. z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 1 ust. 1 § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wobec powyższego, przy jednoczesnym ustaleniu, że w pozostałych okresach zatrudnienia, tj. od 1 kwietnia 1977 r. do 31 stycznia 1981 r., (Zakłady (...), sklejek i Zapalek w K. Oddział w B.) oraz od 2 lutego 1981 r. do 30 listopada 1983 r. (Gminna Spółdzielnia (...) w S.) wnioskodawca również wykonywał zatrudnienie w warunkach szczególnych, uznać należało, że ubezpieczony spełnił kumulatywnie wszystkie warunki niezbędne do przyznania mu prawa do emerytury w wieku obniżonym, w tym warunek legitymowania się okresem 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych, w konsekwencji czego Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżoną decyzję pozwanego oraz wyrok Sądu I instancji i przyznał J. G. prawo do żądanego świadczenia, począwszy od(...), tj. od daty ukończenia przez ubezpieczonego 60 lat (art.100 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), o czym orzekł, jak w pkt 1 sentencji.

Jednocześnie Sąd odwoławczy orzekł w pkt 2 sentencji, iż pozwany nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Zgodnie z brzmieniem art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej

do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. Przez wyjaśnienie „ostatniej niezbędnej okoliczności” trzeba rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., sygn. akt I UK 159/04, OSNP nr 19/2005, poz. 308). Wydanie jednak błędnej decyzji w sytuacji, gdy organ rentowy nie dysponował wystarczającym materiałem dowodowym pozwalającym na ustalenie prawa wnioskodawcy do żądanego świadczenia, nie skutkuje obciążeniem organu odpowiedzialnością z tego tytułu. Skoro zatem w niniejszej sprawie do ustalenia prawa J. G. do emerytury doszło dopiero na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania sądowego, w szczególności na podstawie akt osobowych, Sąd odwoławczy nie znalazł podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

W pkt 3 wyroku Sąd Apelacyjny zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.) oraz § 2 ust. 1 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 490), przy uwzględnieniu treści art. 108 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 i 3 k.p.c. orzekł o kosztach postępowania w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kwotę 210 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.